

memorii | jurnale

Anastasia Fomicheva este doctor în științe politice, afiliată Catedrei de studii ucrainene a Universității din Ottawa. Născută la Kiev, a crescut în Franța, înainte de a se alătura Batalionului paramedical al Ospitalierilor în 2017. La 24 februarie 2022, când Rusia a lansat invazia pe scară largă a Ucrainei, și-a întrerupt studiile doctorale pentru a se întoarce pe front. În prezent, locuiește la Kiev, unde predă și se implică în proiecte legate de integrarea europeană a Ucrainei.

**ANASTASIA
FOMICIEVA
VOLIA
VOLUNTARĂ
ÎN REZISTENȚA
UCRAINEANĂ**

Traducere din franceză
de Irinel Antoniu

HUMANITAS

Redactor: Sabina Lungu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Livco Design

Anastasia Fomitchova

Volia: Engagée volontaire dans la résistance ukrainienne

© Éditions Grasset & Fasquelle, 2025

© HUMANITAS, 2026, pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Fomiceva, Anastasia

Volia: voluntară în rezistența ucraineană / Anastasia Fomiceva;

trad. din franceză de Irinel Antoniu. – București: Humanitas, 2026

ISBN 978-973-50-9329-7

I. Antoniu, Irinel (trad.)

355-4

94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194

*Tuturor celor care luptă
pentru ca Ucraina să rămână liberă.*

ÎI SPUSESEȘI FRATELUI TĂU, CÂND TRECEAȚI PE LÂNGĂ CIMITIRUL DIN Lvov, că într-o zi ne vom întâlni cu toții acolo. Astăzi primesc acest mesaj: „Ceka a fost ucisă“. Ceka a murit cu două zile înainte să împlinească 26 de ani. Ne înrolaserăm în același timp, la sfârșitul lui februarie 2022. În mai 2024 a fost ucisă în timp ce evacua răniți în Harkov, regiunea-martir pe care rușii o bombardau neîncetat. În doi ani de război salvase sute de vieți.

O poezie de Victor Hugo, pe care o uitasem de ani de zile, mi-a revenit în memorie în timp ce drumurile din vestul Ucrainei se prefirau prin fața ochilor mei. „Mâine în zori, la ceasul când câmpul se-nnâlbește, / Vezi tu, am să plec, fiindcă știu că m-aștepți“.* Vom fi cu toții acolo, ca să te însoțim pe ultimul drum, să te îngropăm în pământul Lvovului, orașul în care te-ai născut și pe care l-ai iubit atât.

Drumurile se succed până la Lvov, dar nu număr orele, și în aceste peisaje rurale din Ucraina văd chipul morților noștri. Cel al Cekăi, pe numele ei adevărat Irina, se amestecă printre nori, am impresia că ne privește, că veghează asupra noastră. Îi simt prezența în adierea care apleacă spicele. Se va amesteca în curând cu țărâna, cu acest pământ pentru care a luptat și pentru care s-a sacrificat, ca noi să rămânem în viață. Acest pământ, din care crește floarea-soarelui, o

* „*Demain, dès l'aube, à l'heure où blanchit la campagne, je partirai. Vois-tu, je sais que tu m'attends*“ (n. red.).

va primi în pacea pe care a căutat-o atât de mult. Pacea era tot ce visa. Să aibă o casă, o grădină de legume. Să-și termine masteratul. Să-și continue proiectele. Rușii au privat-o de asta.

Suntem sute în această biserică, înaintând cu pași mici, ca să-i aducem un ultim omagiu. Prietena ei din copilărie, care cântă la bandură, un instrument tradițional, i-a scris un cântec, iar muzica ne pătrunde, pune tristețea pe note, ne străpunge sufletele. Sicriul e închis. Pentru mine asta e o ușurare, n-aș fi suportat să-i văd trupul neînsuflețit. O însoțim de la biserică până la cimitirul unde se odihnesc soldații noștri, eroii noștri pentru care și-a dat viața. Mergem mai bine de o oră în soarele de iunie, nu reușesc să-mi mut privirea de la mașina care transportă coșciugul, dar îmi spun că e gol, că ea nu mai e înăuntru. Pur și simplu a trecut dincolo, în locul în care, într-o zi, ne vom întâlni cu toții. Sper că i-a regăsit pe toți frații și surorile pe care i-am pierdut. O așteaptă Austria, Shultz și Frost, și toți cei din batalionul nostru, batalionul medical spitalicesc în care ne-am întâlnit: Lisa, Eva, Anubis, Marik, Smurfik, Botanik, Cobra, Skelia, Kulia, Student, Șașun, Elvira, Șaman, Miron, Niko, Multik, Gosp, Șaman, Papai, Gera, Kuzma, uciși și ei în timp ce salvau vieți. Ceka ne ceruse să purtăm la înmormântarea ei cămăși tradiționale ucrainene – *vișîvanka* –, și, ca întotdeauna, a știut să reînsuflețească frumusețea Ucrainei în cele mai grele momente. Surorile noastre Mike și Alpaka, pe numele lor adevărate Aleksandra și Maria-Cristina, aveau să i se alăture curând, după numai câteva luni.

În jur, în grandoarea lui, Lvovul ne contemplă, dar se mistuie în lacrimi. Orașul plânge. Îi văd pe oameni înclinându-se în fața cortegiului, pe care îl urmărim la pas, mașinile se opresc, toți ies din case, din cafenele, pentru a îngenunchea în timp ce sicriul urcă pe acest bulevard înspre cimitir. Oamenii își fac cruce în autobuzele care se opresc în mijlocul străzii. Toată Ucraina îi aduce un omagiu, pentru toate viețile pe care le-a salvat, pentru sacrificiul pe care

l-a făcut. Intrăm în leagănul morților, o luăm pe aleile cimitirului militar, unde, din 2014, au fost săpate atâtea morminte, și, în timp ce lopata o acoperă cu pământ, cântăm cântecele tradiționale pe care și le alesese singură pentru înmormântare. Scrisese într-o scrisoare ce-și dorea, să bem un ceai, să fie un foc, să stăm toți în cerc și să cântăm. Corul din Lvov e acolo și cântăm în jurul mormântului ei. Rușii au omorât-o când ea își risca viața ca să o salveze pe a altora. Au omorât-o, așa cum au ucis deja mii dintre noi.

Din 2014, de când Rusia ne-a invadat prima oară, doliul face parte din viața noastră. Străbatem cimitirele unde se odihnesc prietenii noștri, înconjurați de copii care nu-și vor cunoaște niciodată părinții. Uneori mă gândesc că am suferit atât de mult, că nu ne-au mai rămas lacrimi de vărsat. Să trăiești acest război înseamnă să te trezești în fiecare dimineață văzând chipul celor dispăruți ieri sau peste noapte, într-un cotidian de acum cadentat de bombardamente și de înmormântări. Chipurile necunoscute devin familiare: soldați, voluntari, familii întregi, uciși la sute de kilometri sau la câteva zeci de metri. Portretele lor defilează toată ziua pe rețelele sociale, adăugându-se șirurilor de drapele înfipite în fiecare oraș din Ucraina.

Sunt întrebată adesea de ce m-am înrolat. Cartea aceasta este o încercare de a răspunde, de a pune în cuvinte ceea ce, pe parcursul anilor, a devenit o evidență. În momentul în care scriu aceste rânduri, războiul nu s-a terminat. În ciuda acestei dureri nesfârșite, continuăm să rezistăm. Nu avem de ales. Construcția țării noastre s-a făcut întotdeauna în durere, în lupta contra opresiunii. Secole de-a rândul, strămoșii noștri au luptat împotriva dominațiilor străine. În 1654, când hatmanul Bogdan Hmelnițki a cerut protecția Moscovei semnând Tratatul de la Pereiaslav cu țarul Alexei I, ceea ce trebuia să fie o alianță s-a transformat în dominație. În secolul al XVIII-lea, țara noastră a fost integrată cu forța în Imperiul Rus, iar națiunea noastră, redusă la șerbie. Tentativele de a obține independența au fost înăbușite de

deceniile de dictatură sovietică. În 1994, după căderea Uniunii Sovietice, am fost constrânși să renunțăm la arsenalul nostru nuclear în schimbul unor garanții de securitate, în parte acordate de Rusia, care, peste 20 de ani, a decis să ne șteargă de pe hartă.

După paginile sângeroase de istorie ale secolului XX, acum ducem o luptă existențială, o bătălie pentru libertatea noastră. Acest război de independență era inevitabil. Revoluția Portocalie a avut loc în 2004. Revoluția Demnității, zece ani mai târziu. Pentru Rusia, care a construit un mit despre continuitatea dintre Rusia Kieveană și propriul ei trecut, acceptarea independenței noastre pune sub semnul întrebării chiar fundamentele identității ei. Căci ar însemna să renunțe la ambiția unui imperiu eurasiatic, pe care caută să-l reconstruiască după prăbușirea Uniunii Sovietice. Noi am ales alt destin. Și, de la prima invadare a teritoriului nostru, în 2014, continuăm să luptăm. Ne batem conduși de *volia*, această forță hrănită de dragostea pentru țara noastră, pentru libertatea noastră. Nu vom mai permite nicio dată unei puteri străine să ne controleze.

Astăzi, să fii ucrainean înseamnă să porți cu tine durerea războiului, să trăiești trup și suflet suferințele adunate de-a lungul secolelor. Înseamnă să înțelegi că străzile noastre sunt pavate cu amintirea celor care nu mai sunt, drumurile noastre, croite de tragediile îndurate de poporul nostru pentru a-și apăra dreptul de a trăi cu demnitate. Să scrii înseamnă să faci efortul de a-ți aminti, pentru ca morții noștri să nu cadă în uitare, pentru ca aceste pagini de istorie să nu fie rescrise, pentru ca ai noștri și alții să-și aducă aminte. Nu contează unde ne-am născut, unde am trăit, națiunea noastră de azi și de mâine e făurită într-un nou pact social scris cu sânge. Ne unește amintirea tuturor celor care s-au sacrificat. A trăi și a scrie înseamnă a nu renunța, a te confrunța cu tine însuși și cu rănile tale, cu tot ce ne-au furat rușii. A refuza să te pleci. Să scrii înseamnă să te lupți, astfel încât, în ciuda durerii, națiunea noastră să existe în continuare.

APĂRAREA KIEVULUI

SUNT UN COPIL AL ANILOR 1990, UN COPIL CARE A TRĂIT PRĂBUȘIREA sistemului sovietic. Când m-am născut la Kiev, în august 1993, Uniunea Sovietică dispăruse deja, și Ucraina își dobândise independența de doi ani, chiar dacă avea în continuare contururi foarte neclare. Când aveam câteva luni, eu și mama ne-am îmbolnăvit grav. Ca să ne scadă febra, ne-au pus oțet diluat cu apă caldă pe încheieturi. Eu am rămas cu arsuri. Nu prea se găseau medicamente. Trebuie să înțelegem cum era acel deceniu. Sistemul se năruise. Oamenii stăteau la coadă în fața magazinelor goale, cupoanele înlocuiseră rublele, trăiam de pe o zi pe alta, fără să știm ce ne va aduce ziua de mâine. Ne era frică să nu fim jefuiți, urcam scările în fugă, pândind pe fiecare palier, ca nu cumva să se ascundă cineva în întuneric. Viața nu avea cu adevărat valoare, te puteai trezi bătut și lăsat lat la intrarea în propria locuință pentru o pălărie, un palton, o geacă de piele... A pățit-o un vecin al mamei, a fost snotit în bătaie în fața blocului și a rămas mutilat pe viață. În anii aceia nu mai exista vreun cadru, nu mai erau repere, oamenii se împrumutau unii de la alții, investeau bani, unii se îmbogățeau, cumpărau apartamente, case, mașini, însă, de pe o zi pe alta, asociatul putea să dispară cu economiile fără să-l caute cineva vreodată. Nu exista justiție. Puterea era a celor care aveau bani. Într-o lume în care banii nu se găseau, trebuia să fii mai viclean decât alții, să știi să minți, să manipulezi... aceasta este mentalitatea care a dus la corupție, se falsificau documente pentru a pune mâna pe fabrici, ca să compensezi

salariile de mizerie trebuia să dai mită peste tot: medicilor de la spital, funcționarilor, profesorilor de la universitate. Corupția era nici mai mult, nici mai puțin decât extorcare de fonduri. Mătușa mea a refuzat să-și plătească medicii și a avut complicații la naștere. Vărul meu s-a născut slăbit și și-a pierdut auzul la trei luni. Odată cu privatizarea, *Homo sovieticus* fusese înlocuit de două categorii de cetățeni, cei care se îmbogățeau și cei care supraviețuiau. Unii tânjeau după stabilitatea Uniunii Sovietice, alții visau să descopere lumea. Se făcea troc, vindeai în Ucraina, revindeai în Polonia, cumpărai iar din Polonia, revindeai în Ucraina. Tot ce venea din străinătate avea valoare. Mama cumpăra chiloți, sutiene și dresuri de la străinii care trăiau în *obșce-jitie*, căminele studențești. Bunica găsea vopsea la piață și vopsea în bucătărie dresurile, pe care apoi le vindea. Lucrase toată viața ca plasatoare la un cinematograf din Oblon, un cartier rezidențial de la marginea Kievului, de când venise în capitală din regiunea ei natală, Cerkasî. Mama crescuse fermecată de imaginile cu Parisul care apăreau în filmele franceze ale epocii. Străzile largi, femeile de o frumusețe rece purtând ținute elegante, braseriile, Bulevardul Champs-Élysées, Cartierul Latin... Seara, după ce toată lumea se culcase, dădea drumul la radio și, privind pe ferastră, asculta melodiile lui Joe Dassin. Vorbind despre copilăria ei, nu lasă impresia că a suferit la sfârșitul Uniunii Sovietice. Mai mult decât deschiderea economică, venirea lui Gorbaciov marcase apariția criminalității pe străzi, dar oamenii încă reușeau să întindă mese mari, care dădeau pe-afară de cârnați, vodcă, salată cu cartofi, hering afumat și sfeclă roșie, la care invitau nenumărați oaspeți. Însă trăiau ruși de lume, ruși de realitate. În 1986, mama a suferit în plin explozia reactorului nr. 4 al centralei nucleare de la Cernobîl, aflată la 100 de kilometri de casa ei. Avea 14 ani. La vremea aceea, nimeni nu a oferit explicații. Împreună cu colegii de clasă, a fost trimisă în regiunea Donețk, din estul Ucrainei, timp de trei luni. Dar la începutul anului școlar, copiii adormeau pe bănci, epuizați de

radiațiile care continuau să emane de la centrală. Ca să scape de violența și corupția generate de prăbușirea Blocului Sovietic, ca să scape de nesiguranță, mama a ales exilul. Am ajuns în Franța în 1995. Ucraina nu era o țară care să o facă să viseze, nu existau visuri, nici speranță, nici promisiunea unui viitor.

Am crescut în Franța, dar plec prima oară pe frontul de est din Ucraina la 22 de ani și îmbrac uniforma militară la numai 23. Era perioada denumită ATO [*Anti-Terrorist Operation* – n. red.], oficial o „operațiune antiteroristă” lansată de guvernul ucrainean pentru a recăpăta controlul asupra teritoriilor din estul țării. Rusia ne invadase deja țara, dar, pentru a evita un război mondial, vecinii noștri europeni au închis ochii, considerând că nu eram oficial „în război” cu Rusia. În Europa de Vest, nimeni nu înțelegea cu adevărat ce se întâmpla acolo. Era un război nenumit. În presa occidentală se vorbea despre „separatiști”, despre „lideri militari”, despre „minorități rusofone” oprite. Dar pentru noi, indiferent de loialitățile populației locale, nu exista ambiguitate. Anexarea Crimeii și ofensivele din estul țării, războiul din regiunile Donețk și Luhansk nu erau decât rezultatul aspirațiilor imperialiste ale lui Vladimir Putin, iar Rusia ne declarase într-adevăr război.

Ca în multe familii postsovietice, și în familia mea se vorbea puțin despre trecut. Știam totuși că, de oricare parte a istoriei s-ar fi aflat, strămoșii mei suferiseră din cauza imperialismelor secolului trecut. Strămoșii mamei fuseseră supuși agresiunilor germanilor și sovieticilor, Holodomorului – foametea organizată de Stalin în anii 1930 – și torturilor naziste din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Violența marcase și familia tatălui meu. Chiar dacă serviseră toată viața Partidul și ajunseseră pe cele mai înalte trepte ale nomenclaturii sovietice, bunicii mei paterni fuseseră asasinați la Kiev în 1962. La revoluția din Maidan, în iarna lui 2013–2014, când locuitorii Kievului meu natal ieșiseră în stradă împotriva lui Viktor Ianukovici pentru a se